

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ, МЕТОДИ Й ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНОГО СВІТОГЛЯДУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ІНОЗЕМНА МОВА»

У статті обґрунтовано інноваційні технології, методи й засоби формування гуманістичного світогляду майбутнього вчителя у процесі вивчення дисципліни «іноземна мова» (навчальні ситуації, проблемні ситуації, діалог, індивідуальні та колективні діалоги; обговорення, анотації, контроль; експрес-опитування, узагальнення незалежних оцінок, аналіз зарубіжних текстів за підтримки принципів гуманістичної педагогіки).

Ключові слова: *інноваційні технології, методи і засоби, формування гуманістичного світогляду, процес вивчення дисципліни «іноземна мова».*

Постановка проблеми. Сьогодні важко заперечити факт реформи вищої професійної освіти. Яким би не було ставлення до реформи університетської професури, студентства та громадськості, вища професійна освіта, у тому числі й університетська філологічна освіта, уже не може розвиватися в межах старих парадигм.

Адже, як зазначав видатний педагог-гуманіст Ф. Буслаєв, основним повинен бути не тільки зміст самого предмета, а й особа того, хто навчається. У кожній сфері людського життя є свої правила й закони мовного спілкування, які має опанувати сучасна молода людина в міру свого інтелектуального та громадянського зростання.

На нашу думку, сьогодні завдання університетського професора – навчити студента бачити в дисципліні «іноземна мова» засіб отримання, розширення й поглиблення системних знань за фахом і переорієнтувати студента з розуміння даної дисципліни як зовнішнього джерела інформації на засвоєння й використання її для вираження свого власного ставлення до світу та інших людей.

Сутність гуманістичного світогляду полягає не у проголошенні абстрактних прав людини. Гуманістичний світогляд – це збереження, підтримка й розвиток у людині людяності, що стосується кожної особистості, незалежно від її соціального статусу.

Формування гуманістичного світогляду, може бути здійснено за допомогою інноваційних технологій, які змінюють процес навчання дисципліни «іноземна мова» в цілому, а це, у свою чергу, веде до організації освітнього процесу на основі врахування індивідуальних, інтелектуальних, мотиваційних та інших особливостей студентів.

Аналіз актуальних досліджень. Сутність особистості, істотні умови її формування й розвитку, характеристики основних проявів аналізували представники гуманістичного напрямку й психології та педагогіці: І. Вільш,

С. Гончаренко, І. Кон, Д. Ліхачев, А. Маслоу, О. Пехота, С. Подмазін, Л. Пуховська, С. Рубінштейн, П. Фрейре, Тейяр де Шарден.

Вивченням процесу формування світогляду займалися: І. Бургун, Л. Корміна, Л. Потапюк (в учнів підліткового та юнацького віку, у навчально-виховному процесі сучасної школи), О. Артюхова, М. Ратко (у старшокласників засобами художньої літератури), С. Дорогань (у майбутнього вчителя засобами української літератури). Окремі аспекти проблеми формування гуманістичного світогляду висвітлені у творах І. Беха, Н. Ганнусенко, А. Решетніченка, В. Сластьоніна, К. Чорної, М. Клепар, Г. Усачової.

Аналіз літератури з досліджуваної проблеми показує, що значна частина робіт вітчизняних дослідників присвячена формуванню діалектико-матеріалістичного, марксистсько-ленінського, комуністичного або наукового світогляду засобами різних навчальних предметів. Проблема впровадження інноваційних технологій, методів і засобів формування гуманістичного світогляду майбутнього вчителя у процес вивчення дисципліни «іноземна мова» не була предметом спеціального вивчення.

Мета статті – обґрунтувати комплекс інноваційних технологій, формування гуманістичного світогляду майбутнього вчителя у процесі вивчення дисципліни «іноземна мова».

Методи дослідження. Для досягнення визначеної у статті мети використовувався комплекс взаємодоповнювальних методів дослідження: описово-аналітичний метод (теоретичне порівняння, узагальнення й систематизація наукової, філософської, психолого-педагогічної та науково-методичної літератури з дидактики, психології, мовознавства, методики навчання дисципліни «іноземна мова»; вивчення й аналіз навчальних програм, підручників і навчальних посібників із дисципліни «іноземна мова») дав змогу розкрити стан розробленості досліджуваної проблеми, її актуальність; соціолого-педагогічний метод (систематичне спостереження за навчально-пізнавальною діяльністю студентів під час оволодіння ними дисципліни «іноземна мова»; анкетування) дав змогу виявити фактичний стан професійної та світоглядно-методологічної підготовки студентів.

Виклад основного матеріалу. Світоглядна компетентність є цілісною системою поглядів на життєві явища, орієнтацію особистості в цінностях культури свого народу та інших культур, толерантного ставлення до них. Це здатність вести діалог, вислуховувати точки зору інших, демонструючи свій кругозір та орієнтуючись на особисті й національні особливості комунікантів. Рівень мовної освіти залежить від того, як представлений матеріал про конкретну культуру країни, мова якої вивчається, і як здійснюється його взаємозв'язок із матеріалом про культури інших мов [3].

Важливість звернення до зарубіжного досвіду не викликає сумніву, оскільки взаємозв'язок і взаємопроникнення різних національних культур сприяє прогресу людства у планетарному масштабі. Але навіть найкращий

зарубіжний досвід не можна механічно використовувати для вирішення власних вітчизняних проблем, він повинен «примірятися» з урахуванням національної специфіки й особливостей регіонів.

Аналіз ситуації в Україні, як і в таких країнах, як США, Канада, Австралія, тобто в тих країнах, де виникає двомовність, показав, що той, хто навчається, англійської мови як другої іноземної отримує знання про мову тільки на заняттях, та найчастіше в реальному житті він не може їх застосувати, і, потрапляючи в умови чужого йому мовного середовища, в інше суспільство, культуру, він отримує не тільки мовний стрес, але і, як прийнято зараз говорити, культурний шок [4].

Сьогодні однією зі сполучних ланок міжкультурної комунікації є мережа Інтернет. Це величезний культурний інформаційний ресурс, де викладачі іноземної мови можуть знаходити нові матеріали для занять. Заняття на цих сайтах сплановано з урахуванням сучасних методик навчання, добре підібрано за рівнями володіння мовою тих, хто навчається та містять [6]:

- автентичний матеріал – новітні публікації зарубіжних англомовних видань (зокрема, агентства «Рейтер»);
- матеріали з культури та звичаїв англомовних країн;
- інтернет-довідники та словники, у яких можна знайти будь-яке пояснення слова або реалії іноземної мови.

Відповідно нова модель заняття – заняття-пошук, перша половина якого – лекція-презентація вчителя з використанням мультимедіа, де відбувається пояснення нового матеріалу; на другій частині студентам дається конкретне завдання пошуку інформації за новою темою в Інтернеті.

Так, наприклад, студенти беруть участь у міжнародних Інтернет-проектах організації IEARN (International Education and Resources of Network – міжнародна освіта і ресурсу мережі – www.iearn.org), Laws of Life – «Закони життя», де вони пишуть есе на теми, що хвилюють їх: «Мої життєві цінності», «Щастя – це...», «Успіх – це...».

Розглядаючи сучасну навчально-методичну літературу як один із засобів моделювання ідей кроскультурної комунікації на заняттях з іноземної мови, не можна забувати і про інші сучасні методи.

Так, наприклад, використання матеріалів різних відеокурсів, що навчають іноземної мови, це не тільки розвиток різних мовних навичок, але також ознайомлення з культурою мови, що вивчається.

На відео студенти мають можливість побачити не тільки визначні пам'ятки й реалії повсякденного життя країни, мова якої вивчається, вони могли також спостерігати за зображенням виразу облич осіб, які говорять, за їх жестами. Тобто особи, які вивчають іноземну мову, можуть відмітити особливості культури спілкування (мовний етикет); перевагу рукоштовання під час знайомства; дотримання дистанції під час розмови; поведінку в офіційній обстановці, на вулиці; відносини в сім'ї.

Під час використання відеокурсів на заняттях з іноземної мови відбувається перехід від спостереження й накопичення інформації про іншу культуру до порівняння її з культурою рідної країни.

У процесі дослідження для підвищення рівня сформованості гуманістичного світогляду під час викладання дисципліни «іноземна мова» нами також використовувалося введення:

- англійських прислів'їв, які використовувалися на заняттях з англійської мови в експериментальних групах для перекладу й коментування.

Наприклад:

Man is the measure of all things. – Людина – міра всіх речей.

Good words cost nothing and are worth much. – Не важко сказати добре слово, а користь від нього велика.

The good you do to others will always come back to you. – Добро, що робиш іншим, завжди повертається.

- висловлювань видатних мислителів і письменників, які використовувалися в роботі на заняттях з української та зарубіжної літератури в експериментальних групах.

Наприклад:

Якщо люди не навчаться допомагати один одному, то рід людський зникне з землі (Скот Вальтер – Англія).

Людина не може по-справжньому вдосконалитися, якщо не допомагає вдосконалитись іншим (Діккенс Чарльз – Англія).

- українських фразеологізмів, які використовувалися для коментування на заняттях з української мови в експериментальних групах.

Наприклад:

Відкрите серце. Хто-небудь прямий, щирий, відвертий у стосунках з людьми.

Він [Сеспель] вірив Пакришневі, знав, що той каже правду, бо упевнився, що у своєму житті не зустрівач сердечнішого друга, людини з таким щирим і відкритим серцем (Ю. Збанацький) [1, 2].

Саме у процесі сприйняття англійських прислів'їв, висловлювань видатних мислителів і письменників, фразеологізмів, у яких в об'єктивній формі закладено виховну багатівікову мудрість народу, відбувається розвиток емоційної сфери майбутнього вчителя, що сприяє формуванню його гуманістичного світогляду.

Висновки. На основі аналізу досліджуваної нами літератури ми виділяємо низку особливостей реалізації інноваційних технологій у процесі формування гуманістичного світогляду. До них належать: збалансоване висвітлення різних аспектів життя суспільства на заняттях; поєднання високого рівня розробки проблематики з переконливою та дохідливою формою подачі інформації; дискусійний характер інформаційних засобів;

вироблення вміння вибіркового, осмисленого ставлення до потоку інформації.

Отже, для кращого розуміння людини в спектрі культур, культурного самовизначення особистості необхідним є варіативність і різноманітність тематичного наповнення навчальних програм.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дубенко О. Ю. Англо-американські прислів'я та приказки : посібник [для студентів та викладачів вищих навчальних закладів] / О. Ю. Дубенко. – Вінниця : Нова Книга, 2004. – 416 с.
2. Жовківський А. М. Мудрість народна - мудрість міжнародна : прислів'я, приказки, крилаті вислови та мовні звороти дев'ятьма мовами / А. М. Жовківський, Г. А. Жовківська, Т. Д. Івасютин [та ін.]. – Чернівці : Рута, 2004. – 256 с.
3. Мальковський Г. Вивчення англійської мови в аспекті масової свідомості / Г. Мальковський // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2004. – № 1. – С. 190–192.
4. Пассов Е. И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению / Ефим Израилевич Пассов. – 2-е изд. – М. : Просвещение, 1991. – 223 с. – (Серия «Библиотека учителя иностранного языка»).
5. Полякова О. Л. Навчально-тематичні плани і програми з англійської мови для вищих педагогічних закладів освіти I-II рівнів акредитації / О. Л. Полякова ; АПН України, Інститут педагогіки і психології професійної освіти. – К. : Знання, 1998. – 51 с.
6. Савчак Н. В. Підготовка майбутніх вчителів англійської мови до гуманістичного виховання учнів : дис... канд. пед. наук : 13.00.07 / Савчак Наталія Володимирівна. – Луцьк, 2000. – 168 с.

РЕЗЮМЕ

Бондар Г. А. Инновационные технологии, методы и средства формирования гуманистического мировоззрения будущего учителя в процессе изучения дисциплины «иностранный язык».

В статье обоснованно инновационные технологии, методы и средства формирования гуманистического мировоззрения будущего учителя в процессе изучения дисциплины «иностранный язык» (учебные ситуации, проблемные ситуации, диалог, индивидуальные и коллективные диалоги; обсуждения, аннотации, контроль; экспресс-опрос, обобщение независимых оценок, анализ зарубежных текстов при поддержке принципов гуманистической педагогики).

Ключевые слова: инновационные технологии, методы и средства, формирование гуманистического мировоззрения, процесс изучения дисциплины «иностранный язык».

SUMMARY

Bondar G. Innovative Technologies, Methods and Tools of the Forming the Future Teacher's Humanistic Outlook in the Process of Studying Discipline «Foreign Language».

The article is dedicated to the problem of forming the future teacher's humanistic outlook in the process of studying discipline «Foreign language». The following objectives are settled: to analyze the state of the development of researched problem in the national and foreign pedagogical theory and practice; to discover the essence and structure of future teacher's humanistic outlook; to develop the educational and methodical support of the process of future teacher's humanistic outlook forming at the pedagogical higher educational establishment in the process of studying discipline «Foreign language».

The scientific newness of the research: traditional tools, forms, methods and technologies of forming the future teacher's humanistic outlook (educational situations;

problem situations; the dialogue; individual and collective conversations; the discussion; the annotation; the oversight; the express-questioning; the generalization of independent descriptions; the analysis of Ukrainian and foreign texts with the support of the principles of humanistic pedagogics) have been improved due to potential possibilities of studying discipline «Foreign language».

As a result of the research, the specific features of the contents of humanistic outlook formation have been revealed in the process of studying discipline «Foreign language»; the forms and methods of the educational influence have been substantiated; criteria, indices and levels of its formation have been defined.

The practical meaning of the research results is that the methodology of the future teacher's humanistic outlook forming in the process of studying discipline «Foreign language», suitable for application in the process of future teacher's professional training has been created.

Criteria of determining the level of humanistic outlook forming, which can be used in subsequent researches have been developed; the programmes of future teacher's humanistic outlook forming and educational textbook «Forming of humanistic outlook while teaching English students of non-linguistic specialties at all stages of studying English» have been made.

Key words: *innovative technologies, the methods and tools, the forming the future teacher's humanistic outlook, the process of studying discipline «Foreign language».*

УДК 371.134:81.161.2(07)

В. А. Гончарук

Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ-ФІЛОЛОГА ТА УКРАЇНОЗНАВЦЯ

У статті охарактеризовано інноваційну технологію професійної підготовки майбутнього вчителя-філолога та українознавця. Наголошено, що основу вищезазначеної технології становить розвиток творчого потенціалу вчителя. Від рівня ефективності самореалізації творчого потенціалу вчителя залежить у майбутньому рівень освіченості, вихованості, творчості учнів. Визначено педагогічні умови ефективної підготовки майбутніх учителів-філологів до професійної діяльності. У результаті проведеної експериментальної перевірки встановлено, що ефективність професійної підготовки майбутніх учителів-філологів істотно зростає за умови розвитку в студентів творчих умінь і навичок проведення українознавчої роботи в школі.

Ключові слова: *учитель-філолог та українознавець, процес самореалізації, творчий потенціал особистості, підготовка майбутнього вчителя, професійна діяльність, творча особистість, інноваційні технології, шляхи оптимізації.*

Постановка проблеми. У наш час необхідно спрямовувати спільні зусилля вчених-теоретиків, педагогів-практиків на з'ясування ролі вищої освіти у вихованні активної в професійній діяльності особистості, вільної у своєму виборі, відповідальної, гнучкої, здатної знайти шляхи до втілення свого призначення в житті.

Професійний розвиток викладача є важливою складовою особистісного розвитку й ґрунтується на системі культурологічних, психолого-